

KRIMINOLÓGIA

Az ismertetésre kerülő könyv ezzel a rövid címmel jelent meg a Wolters Kluwer Kft. kiadásában. A cím egy meglehetősen vaskos mű fedőlapján szerepel, mint-hogy a könyv 1031 számozott oldalból áll. A mű négy szerkezeti egységből épül fel, amelyek szerkesztői az egyes részek sorrendjében: Borbíró Andrea, Kerecsi Klára, Lévay Miklós és Gönczöl Katalin, a könyv főszerkesztője Borbíró Andrea. A kötet összesen harmincöt fejezetre tagolódik, huszonhét szerző tollából. Az iménti számokból rögtön kiviláglik, hogy hatalmas szerkesztői és főként főszerkesztői munkára volt szükség a sokszerzős, nagyszabású kiadvány összeállításához. Elöljáróban kijelenthetjük: remekül sikerült. Egységes szerkezettel, nyelvezettel, világos fogalmazásmóddal tartalmazza a benne foglalt ismeretanyagot. A szerkesztők és a szerzők a magyar kriminológusok több nemzedékét képviselik, mindannyian az adott szakterületen elismert kutatók, egyetemi oktatók, illetve professor emeritusok. A kötet létrehozásához nélkülözhetetlenek tekinthető az a tudásbázis, amelyet képviselnek. Az építő munka már hosszú ideje elkezdődött, amelynek fontos állomása volt a Kriminológia mesterszak megindítása, melyre az országban elsőként az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karán került sor a 2011/12-es tanévben.

A kriminológusképzés képzési igényeinek kiszolgálása miatt okvetlenül szükség volt egy hazai szakkönyvre, amelynek megírása során immár támaszkodni lehetett a mintegy fél évtizedes időszak tapasztalataira is. A Gönczöl Katalin–Kerecsi Klára–Korinek László–Lévay Miklós szerkesztésében, a Complex Kiadó gondozásában 2006-ban megjelent *Kriminológia – Szakkriminológia* című könyv elsősorban a jogászképzés igényeinek való megfelelés érdekében íródott, bár emellett más szakokon is támaszkodtak rá, ahol kriminológiát, illetve a bűnözés kérdéskörével, a bűnelkövetőkkel való bánásmóddal és a bűnmegelőzéssel kapcsolatos ismereteket oktatnak. Többek között a különféle szociális szakokon és a Rendőrtiszti Főiskolán (illetve a jogutód Nemzeti Közszerződési Egyetem Rendészettudományi Karán) is használatos volt az oktatásban. Az elmúlt évtized azonban jelentős változásokat hozott a világban és természetesen a kriminológia tudományában is. A diszciplína hazai továbbfejlődésének elősegítése és a kriminológia egyetemi oktatásának érdekében tehát abszolút időszerű volt a könyv megjelentetése. Érdekes módon a könyvnek nincs előszava, amely mögött nyilván tudatos szerkesztői döntés húzódik meg. A tulajdonképpeni rövid ismertető a kötet hátlapján szerepel. Ehelyütt a találunk egy definíciót, mely szerint a „kriminológia olyan dinamikusan fejlődő ismeretanyag, amely hagyományosan a jogtudomány, a társadalomtudományok és a pszichológia fogalmait és módszer-

tanát sajátosan ötvözve létrehozta a társadalmi deviancia, ezen belül különösen a bűnözést elemző tudományt”. A kötet szerzői a kriminológia történeti és kortárs ismeretanyagának szakszerű, de közérthető bemutatására vállalkoztak. Célközönségként alapvetően a felsőoktatási hallgatókat jelölték meg. Emellett a társadalomtudományok iránt érdeklődő közönséget is megszólítják, akiket interdiszciplináris párbeszédre hívnak fel. Műfaját tekintve a benne foglalt ismeretanyag feldolgozásának mikéntje alapján tudományos szakkönyv, amely egyúttal felsőoktatási tankönyvként hasznosítható mindenhol, ahol kriminológiát oktatnak.

A könyv I. része a „Kriminológiaelmélet: bűnözésmagyarázatok” címet viseli. Az első fejezetet a kötet főszerkesztője írta *Problémafelvetés: mivel foglalkozik a kriminológia?* címmel. Ennek a fejezetnek különösen nagy a jelentősége a kötet egésze szempontjából, mivel annak bevezetőjeként szolgál, megvilágítja a kriminológia legfontosabb tudományelméleti jellemzőit és vizsgálati területeit. Edwin H. Sutherland mára klasszikussá vált definíciójából kiindulva bemutatja a kriminológia fogalmát, a kriminológiai gondolkodás kereteit, mellyel összefüggésben szót ejt a kriminológia differenciálódásáról, minthogy a kortárs kriminológiát zavarba ejtő sokszínűség jellemzi a legalapvetőbb kérdésekben is. Áttekinti a kriminológia négy meghatározó tudományos paradigmájának (így a [neo]klasszikus, pozitivistá, interakcionista, valamint a kritikai) főbb jellemzőit, valamint a kortárs kriminológia tárgyát és vizsgálati területeit. A bűnözés kriminológiai vizsgálata körében különösen hasznos, hogy a szerző táblázatba foglalja a könyvben tárgyalt kriminológiai elméletcsoportok főbb jellemzőit, amelyek segítik az I. rész további fejezeteiben történő eligazodást. Megjelenési idejük és az egyes kriminológia paradigmákhoz való viszonyuk alapján ugyancsak táblázatban rendszerezi azokat a kriminológiai elméleteket, amelyekkel a könyv a továbbiakban foglalkozik. A szerző a fejezetben röviden áttekinti a bűnözésre adott társadalmi és intézményes reakciók kérdéskörét, amely a kriminológia másik nagy vizsgálódási területe. Ezzel a könyv IV. része foglalkozik részletesen. Az első fejezet áttekintését mindenképp az olvasó figyelmébe ajánlom, akkor is, ha csak egy konkrét kérdésre, illetve egy adott fejezetre kíváncsi, mert ez nagymértékben segíti a tájékozódást és a megértést. A könyv I. részének további fejezetei részletesen tárgyalják a kriminológiai gondolkodás kezdeteit (Inzelt Éva), majd a biológiai és pszichológiai bűnözésmagyarázatokat (Szabó Judit), a deviancia, anómia és feszültség elméleteit (Gönczöl Katalin), a kultúra és társas interakciók körébe sorolt elméleteket (Borbíró Andrea és Györy Csaba), a címkézéseméleteket (Györy Csaba), a kontrollélméleteket (Györy Csaba), a radikális kritikai irányzatokat (Vig Dávid), a realista kriminológiai irányzatokat (Borbíró Andrea), valamint a környezeti kriminológiát (Podoletz Léna). A szerzők az egyes elméletek, magyarázómodellek ismertetése során az adott elmélet alátámasztására szolgáló empirikus vizsgálatokra is utalnak, amely elválaszthatatlanul fontos az értékelés szempontjából. Az I. rész utolsó fejezetében Lévay Miklós a magyar kriminoló-

gia jellemzőit veszi számba a reformkortól egészen napjainkig. Indokolása szerint főként azért célszerű önálló fejezetben áttekinteni a magyar kriminológia történetét, mert a diszciplína fejlődése hazánkban jóval erősebben kötődött a politikai viszonyokhoz, mint a nyugati országok és a számos más, diktatórikus viszonyoktól mentes országok kriminológiája. Különösen értékesnek tartom, hogy a szerző az 1989–90-es rendszerváltást követő magyar kriminológia leglényegesebb fejleményeit is tárgyalja, valamint a fejezet végén a korszak értékelésére is vállalkozik. Ennek utolsó sorát emelem ki, mely szerint a „kriminológus mesterképzés megalapításával a magyar kriminológia követi a jelenkori kriminológia tudományában élen járó országokat” (297).

A könyv II. részét Kerezi Klára szerkesztette, és „A bűnözés megismerése” címet viseli. Terjedelem tekintetében ez a rész a könyv egytizedét teszi ki, és négy fejezetet foglal magában. A módszertan fontosságát aligha kell hangsúlyozni a bűnözés reáljelenségeivel foglalkozó tudomány esetében, így ennek a tankönyvi résznek is nagy jelentősége van. Nagy Tibor bemutatja a bűnügyi statisztika sajátosságait, betekintést nyújt a magyarországi kriminálstatisztikai rendszerekbe, szót ejt a bűnügyi statisztika korlátairól, valamint a nemzetközi kriminálstatisztikai adatgyűjtésről is tájékoztatja az olvasót. A következő fejezetben Kerezi Klára és Gosztonyi Márton az empirikus kutatás módszertanával ismertet meg bennünket. Tisztázzák a társadalomkutatási kutatás alapfogalmait, betekintést nyújtanak a kriminológiai kutatások folyamataiba és módszereibe, a kriminálpolitika vizsgálatába, valamint a fejezet végén a kriminológiai vizsgálatok etikájára is kitérnek. Korinek László akadémikus a bűnözéstől való félelem, valamint a rejtett bűnözés problémakörével foglalkozik írásában. Virág György a bűnözés és a média kapcsolatában felmerülő kérdéseket vizsgálja, bemutatva a témával kapcsolatban külföldön és hazánkban született legfontosabb kutatási eredményeket.

A könyv III. része részletesen tárgyalja a kriminológiai szempontból legfontosabb bűncselekménytípusokat, az elkövetőkre vonatkozó ismereteket, valamint a kriminalitás lényeges tendenciáit. Érdemes kiemelni a Rosta Andrea által írt, vagyon elleni bűnözésről szóló fejezetet, amelyben a szerző a vagyon elleni bűncselekményeket kriminológiai szempontból tipizálja, így azokat a tipikus elkövetők oldaláról, az elkövetés mögötti okság oldaláról, a megszerzett javak és azok „cseréjének” módja szerint, valamint a szervezettség foka szerint is csoportosítja. Emellett jelentős terjedelmet szentel a vagyon elleni bűncselekményekkel kapcsolatos oksági értelmezéseknek. A III. rész következő fejezete *A fehérgalléros, gazdasági és korrupciós bűnözés* címet viseli, amelyből egyértelműen látszik, hogy szerzői – Győri Csaba és Inzelt Éva – egy rendkívül összetett problémakört járnak körül. Korunkban kiemelt jelentősége van az informatikai bűnözésnek, amelyről Parti Katalin és Kiss Tibor írásában a soron következő fejezetben olvashatunk. Lévy Miklós és Ritter Ildikó az alkoholfogyasztás, a kábítószer-probléma és a bűnözés összefüggéseiről értekeznek. A Virág György–Kulcsár Gabriella–

Rosta Andrea által írt következő fejezet az erőszakos bűnözés kérdésköréről szól, amelynek hallatlanul fontos alkotóeleme a családon belüli erőszakkal foglalkozó rész, valamint az iskolai erőszakkal, ezen belül az iskolai ámokfutással kapcsolatos rész Kulcsár Gabriella jóvoltából. A III. rész további fejezetei: *A szervezett bűnözés* (Tóth Mihály–Kőhalmi László), *A gyermek- és fiatalkori kriminalitás* (Csemáné Váradi Erika), a *Nemek és a bűnözés* (Vig Dávid), valamint a *Bűnismétlők és a bűnelkövetői karrier* (Kerezsi Klára), amely írások mind magas szintű és érdekesítő feldolgozásai az adott témának.

A IV. részről kijelenthető, hogy a könyv egyik legnagyobb újdonsága és értéke. Címe: „A bűnözés kontrollja: kriminálpolitika”, szerkesztője pedig Gönczöl Katalin. A 2006-os könyv *Kriminológia és bűnözés kontroll* címet viselő harmadik része Ligeti Katalinnak köszönhetően tartalmazott egy fejezetet a kriminálpolitikáról és a pönológiáról, azonban a mostani könyv jóval több fejezetben és nagy terjedelemben foglalkozik a kriminálpolitika tárgykörével. A hazai szakirodalomban mindeddig nem jelent meg hasonló összeállítás.

A 25. fejezetet – *A kriminálpolitika* – Borbíró Andrea írta, aki mondanivalóját – mint a kötet főszerkesztője – összekapcsolja az általa írt első fejezettel. Itt szintén egy nagyon összetett fejezetet találunk, amelyben a fogalmi kérésekről, a kriminálpolitika történeti modelljeiről, valamint a kortárs folyamatokról is tájékozódhatunk. A további fejezetek a kriminálpolitika nemzetközi kereteiről (Bárd Petra), a rendészet sajátosságairól és a különféle rendészeti modellekről (Finszter Géza), a bűnmegelőzésről (Borbíró Andrea), a viktimológiáról és az áldozatpolitikáról (Görgényi Ilona–Zséger Barbara), a gyűlölet-bűncselekmények elleni fellépésről (Bárd Petra), a fiatalkorúak büntetőpolitikájáról (Lévay Miklós), az alternatív szankciókról és a közösségben végrehajtott büntetésekről (Kerezsi Klára), a helyreállító igazságszolgáltatásról (Bárd Petra), a szabadságvesztésről és az elkövetők reintegrációjáról (Vig Dávid–Fliegauf Gergely), valamint a büntető igazságszolgáltatási rendszer hatékonyságának korlátairól (Farkas Ákos) szólnak.

A felsorolt címekből is látható, hogy hallatlanul érdekes témák várnak az olvasóra, de csak az elolvasás után válik nyilvánvalóvá, hogy mennyi felhalmozott tudás, és nem egy szerző esetében több évtizedes tapasztalat köszön vissza ezekből a fejezetekből. Természetes, hogy a könyv elolvasása után nemcsak a kriminológiáról, hanem művelői gondolkodásáról is kapunk egyfajta képet. A kritikai szemlélet egységesen jellemző a könyv szerzőire, folyamatosan reflektálnak az aktuálisan felmerülő kérdésekre, problémákra. Az olvasót gondolkodásra készítik, hiszen itt nincsenek előre legyártott, készen kapott válaszok. A könyv nem ígér könnyű időtöltést, hiszen egyáltalán nem könnyed témákról van szó benne. Ami bizonyos, hogy az elolvasása után az olvasó a kriminológia szellemi fősodrában találja magát, a klasszikusok mellett megismerheti a késő modernitás különféle irányzatait, a kortárs kriminológiát feszítő kérdéseket.

Az olvasó egy rendkívül információgazdag, olvasmányos, áttekinthető szerkezetű könyvet vehet kézbe. Az eligazodást, a megértést számos grafikon, ábra, kulcsszavak, példák, kitekintés segíti. A fejezetek végén a hivatkozott irodalom mellett további ajánlott irodalomra is felhívják a figyelmet. A könyv végén terjedelmes jogszabály- és dokumentumjegyzék, valamint név- és tárgymutató található. Az ismertetett tudományos szakkönyv mind terjedelmében, mind tartalmában kiemelkedő a hazai kriminológiai szakirodalomban. Fontos forrásul szolgálhat a bűnözéssel foglalkozó szakembereknek, de akár a téma iránt érdeklődő laikusok is hasznos ismereteket nyerhetnek belőle. A kötetet haszonnal forgathatják a leendő kriminológusok, jogászok, rendőrtisztek, illetve más szakok hallgatói, és a PhD-hallgatók is.

(Borbíró Andrea – Gönczöl Katalin – Kerezsi Klára – Lévay Miklós szerkesztők: Kriminológia. Budapest: Wolters Kluwer Kft., 2016, 1031 o.)

Berei Róbert

PhD-hallgató

Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Kriminológiai Tanszék